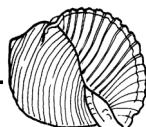

Midefaam ya ñum kí tì kende

UN LIVRE SHELL

Midɛfɛfaam ya ñum kí tì kende

“L’abus d’alcool”

Traduit par l’équipe gangam
Mèdjokbo GNOIRE et André LAMBONI

Avec l’assistance technique et financière de SIL

Association pour la Traduction, l’Alphabétisation et le
Développement Communautaire (ATADEC)

1ère édition, 3ème trimestre, 300 exemplaires
© 2012 SIL Togo et ATADEC

Livre original :

Publié en Grande Bretagne, 2001 par Wycliffe
Associates ; Copyright (C) 2001 WA(UK)
Cette brochure est une de la série de Shell Books
produits par WA (UK), 7 Conwy Street, Rhyl,
Denbighshire, LL18 3ET, UK

Jɔndkulɔnku là tuu ki joh idəbuon nε. U cin' ma nnɔ u ñuh midefefaam glesi uba uba nε. U teh nnɔ nε ki pukndeh ki joh.

Na yé u tì n̄ gben u'tuonl nε kí yaan kí jo lideñul. U tì n̄ ñu nε kí yaan kí bure u'tuonl. Wa ji tuuke u'tuonl ya yo. Wa ji li gbiendeh ki likeh u'waaci ni mɔnɔn, ka tɔnge wɔ n̄ càare. U tuu ki paandeh puoli nε ki baareh lituonl .

Tideyibr là jiin' wɔ nε wa ji li fre kí sɔn mɔnmɔnm. U là men midaam cεen nε. Wa ji ŋmɔbe tuɔm kime u ñuh ki tì kendeh nε.

Nen ne cère' bi ñen' wɔ u'tuonl ni. Lidaali liba sɔ u tí naan' ki baa' lituonl ne bi pien' wɔ ki ye wa ñ kɔ u'tonsɔnbùol. Bi tien' wɔ nà nnu nì kpe usen ne. Wa là sɔnh mɔnmɔnm, ne u'cenbaa mɔ ña ñ fre kí li ñaake ki paanh wɔ u'tuonfənfənm nnu bo. Ucecekdaan Jɔndkulɔnku ña ji ñmɔbe tuonl, ka ñ fre kí liike u'den mɔ.

Bi là ciéke ilike ma nno Jɔndkulɔnku ya po gbèlé' ki jon' ki sɔnh kuñɔnku ya tuon ne. Ama Jɔndkulɔnku lì bie ki ñuh ne, ki sɔbe ki kunh ki yibe bɔra.

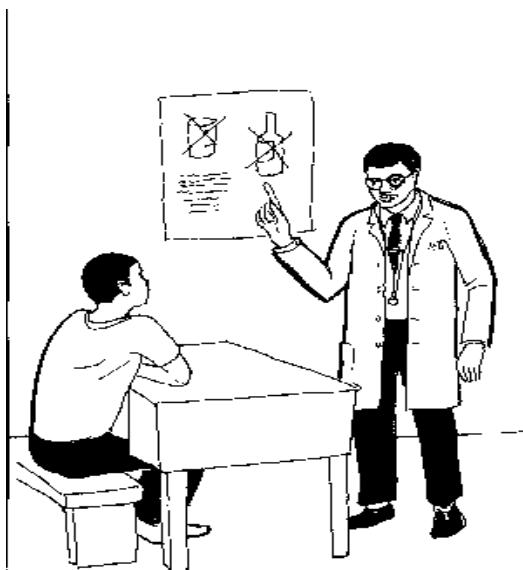
Nì là yé uyo wà nì faa ki de' u'po nin u'bumu ne. U là teh binib kε nà bre ne, kime u teh ma nno unil kε fenge wɔ ne. Tideyibr lebre' u'tetem ne u benku ni ji beh fənfənm. U tì n te usen ni ne ki jejerkeh, ki kɔnh nin binib. U benku ni ben' la, u wieleh tibont ne.

Binib muçh wɔ micesekm ne, ama uba mɔnɔnja du u'bo, ne nil mɔ ja yié wɔ n̄ nekn wɔ.

Na wuɔke' ne Jɔndkulɔnku bunge' ceen kí ñe
u tuu ki ñuh midaam ki tì kendeh ma nnɔ bo.

U bun na ñmɔbe fuul ma nnɔ ne u tì gben' ki
jon' dɔktie. Nba la, dɔktiembe li fre kí buu wɔ wɔ
ní faake. U'po ni u'bumu tuu ki yíe u'gber, ne ki
dienh wɔ isibii ni midememelkm.

Doktie tɔke' Jɔndkulɔnku ki ye u ñuh
midɛfɛfaam ki tì kendeh ma nnɔ ne cère' u bun.
U yié wɔ ñ faake la, wɔ ñ daan midaam. Ki tuore'
ki tɔke' wɔ iñɔke li sɔnsɔn ma bo u'gben ni ñɔ wa
ñ faake. Ne ki tɔke' wɔ ki ye midaam men ña te
nnɔ. Midaam kɔn' unil ya gben ni la, mì cèreh wa
ji ñmɔbe yenmaalmɔnmɔn ne. A ñun' gelsi ule la,
ní mɔn á kpaan nnɔ ne. Ama midaam lereh unil ne
wa ñ fre kí ye "n kpaan' ne": ki ñuh ki pukndeh.
Doktie liebe' ki tɔke' ki ye unil tuu ki ñuh ki tì
kendeh la, midaam li fre kí tì kpende uñɔkñendke
u'gben ni, ne u li fre kí kpo mɔ.

Jɔndkulɔnku ya yul ŋmaake' wɔ, u faake' na
wuɔke', ne ki ñen' doktie duku ni. U kun' ne u'po
nin u'bumu pokn' ceeen.

U ji tì n̄ jon' dəbuol la, u jinh tijirr ne ki ñuh
midememelkm. U'jɔtiekpaaibiba leh wɔ ne, ki
sureh wɔ wɔ n̄ ñu midefaam, ne u tɔke' bɛ ki ye
u là bunge' ceeen ne, nen bo wa ji li ñu defefaam.
U'jɔtieb leh wɔ ma nnɔ u'benku ni beh bi'bo ne
kime u bende' ki ye u là jɔre' ne ki ñuh ki tì
kendeh.

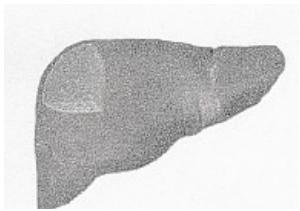
Ama binib bà yébe liebe' ki boh Jɔndkulɔnku ne. U liebe' ki cin' u'tuonl. U'cenbaa nin utonsɔnlieb laa' wɔ ne bi'yɛnm sɔnge' kime u lebre' u'tetem. Nì ji tì n̄ biire' la, u'po te iden ne.

Wɔn nin u'po ji là yíe bɛ n̄ li sɔbe ki taakeh ki kaah ne. U'bumu ɲa ji fɔnge wɔ. Udu ni ya nib ji boh wɔ ne.

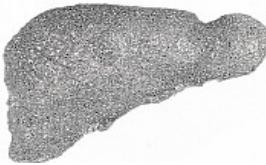

Jɔndkulɔnku là ŋmɔbe jɔ uba bi yih wɔ Teyemɛ. Lidaali liba sɔ Teyemɛ jon' ki tì laa' Dɔktie, ne Dɔktie tɔke' wɔ ki ye: "Jɔndkulɔnku ya yul ŋme paa. U là bunge' ceeen ne ki baa' dɔktie bi buu' wɔ ne u faake'. Na yé unil ke ne ŋmɔbe u ya yuŋmaa. Kime midɛfɛfaam saah unil ne. Ne uyo uba nì tì wɔke' ki gbien' la, ba ji li fre kí buu udaan wɔ ní "faake."

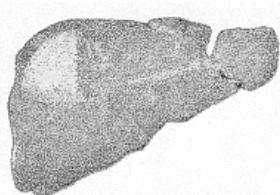
A men' midɛfɛfaam la, nì bre ne. Midɛfɛfaam yibeh binib ne, Ama mi cèreh bi bungreh mɔ ne. Jɔndkulɔnku ŋa ní liebe kí ñuh midɛfɛfaam kime u liebe' ki ñuh la, nì bre u'bo ne.

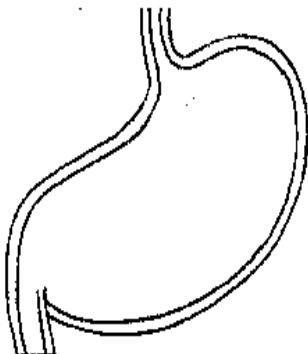
Lipuɔl là niba ña ñmɔbe lè

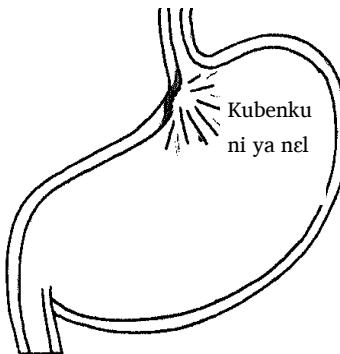
Lipuɔl là bun kí ñe midefefaam ya ñum kí tì kende bo.

Lipuɔl là bun kí ñe midefefaam ya ñum kí tì kende bo.

Kupuoku kùa niba ña ñmɔbe kù.

Kupuoku kùa kubenku ni ya nel te ku'bo kí ñe midefefaan ya ñum kí tì kende.

Jɔndkulɔnku ya yenm ji sɔnge ne. Tijinjint tuba sɔ. Liike men tū. Tiere men tijinjint bugben ya wɔkn̩m. Tū wɔngeh unil wà ñuh midefefaam ki tì kendeh ya puoku nin u'puɔl ne.

Jɔndkulɔnku ye n'jɔ, ji la ñuh dɛfɛfaam ki
tì kendeh ŋɔ kí li ŋmɔbe laanfié kí fre kí sɔn
lituonl. A'yenm li sɔnge ne a fuobm mɔ li mɔn.
Ninbi, la sureh men bi'tɔb bà ŋa yé be ñ li ñuh
midefɛfaam ki tì kendeh nnɔ be ñ li ñuh ki tì
kendeh. La li sukreh men bi ya nib. Maale men
kí liike: Ba ceke nin ne-ee? Na mɔn nib ñ li ñuh
midefɛfaam ki tì kendeh. Ni ñuh ki tì kendeh la,
na yé nen ne li wuɔn kí ye ni ŋmɔbe mibɛnm bii ni
faa bii ŋmɔbe kuñuɔrku. Unil wà tien' uba midaam
ya yonb la, u kpɛ be ñ li muɔh wo micecɛkm ne.

Kí ñu midefefaam kí tì kende sɔnh ituon yà tigbenent ni

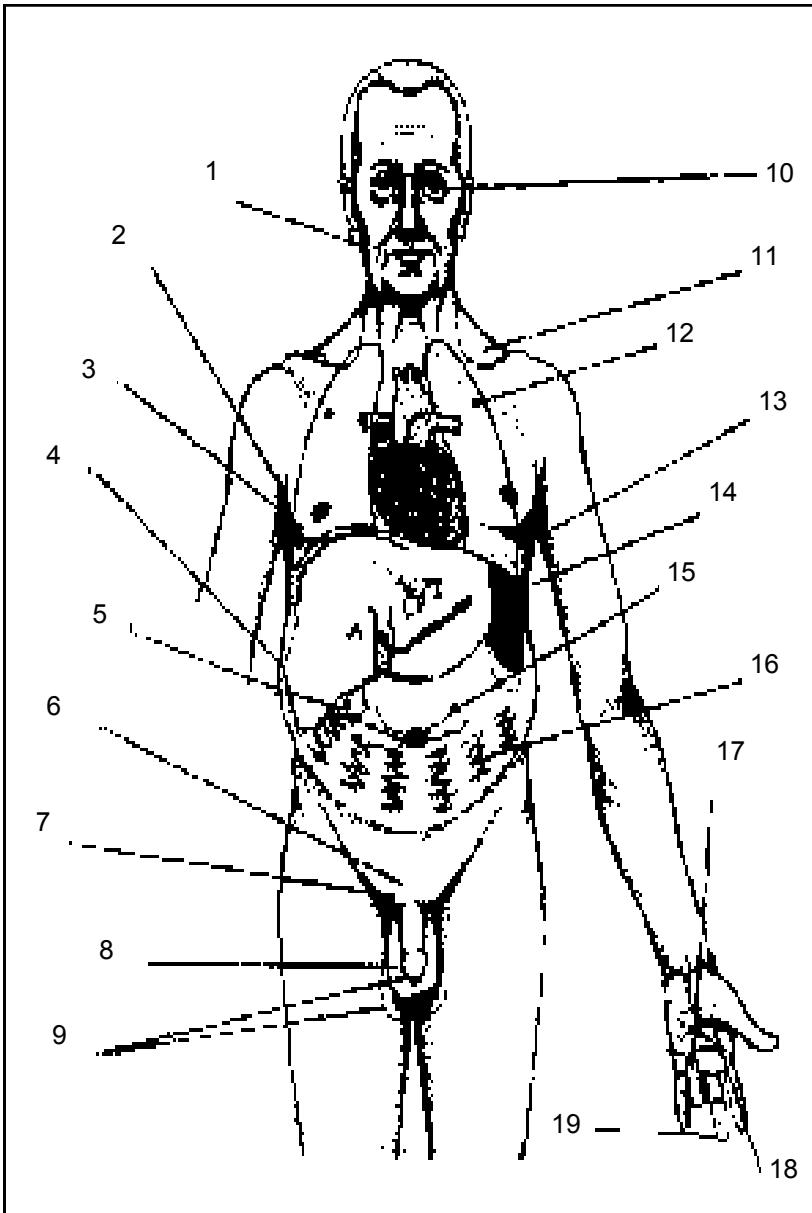
1. A'tule ya kele bó li duun ne.   2. A'ŋmienkobr li gugure ne.
3. A'biin li gbenge ne.   4. A'puoku li gbenge ne.
5. A'ñaabu li nore ne.
6. Libinbonnel li cuo ŋe kí li bre ceen.
7. A'nintuɔl ya kobr li gugure ne.
8. A'konbu li waake ne.
9. A'punl nin a'kongbɔnku li duun ne.
10. A'nunbii ya penpiem li naan kuduuku ne.
11. A'gbenent li mɔnde ne gbiɛɛ.
12. Icɛbii li tien a'gbenent bo ki naan inadondond.
13. Kuñunku li duɔn a'fufukr bo kí cère ŋa ñ li freh ki fuoreh mɔnmɔnm.
14. A'lien li fɔkre, kí gbenge.
15. Bi li lenh a'senuɔn dɔ ne a'ñaabu ya bùol.
16. A'benku li totole ten umerfaan ne.
17. Anɔbii li gogoke ŋa ñ freh ki naareh yɛ.
18. A'nɔpotel li mónde ne.
19. A'tegbiemu nin a'nɔbii li cɔncuɔn ne.

Mitierm!

A ñuh midefefaam ki tì kendeh la, nì saah ugben ni ne.

Maale men kí liike!

**Nì kpɛ á cère a'gbenent ñ li te ten bi wuɔn' unil wà niɛ
saan nɔ yaar-ii?**

**Achevé d'imprimer par AFASA
Dépôt légal N° /MATDCL/ 2012
B.P. 57, Kara – Togo**

Prix : 150 F CFA